

DEMETRIU STURDIA.

Barbatulu pre care ni-lu reprezenta portretulu de fația, dlul Demetriu Sturdia se trage din cele mai vechie familie nobile ale aristocrației Moldovene. Astăzi ocupa portofoliulu de ministru de esterne alu tinerului dar' vigurosului regatu alu Romaniei. Nobilu dupa stravechi'a s'a origine, densulu totu pre atâtu e de nobilu si lu sânti mintele s'ale pururomanesce. Omu viguros, iaca în cea mai frumoasă etate a barbatiei, elu s'a avântatu deja la cea mai înaltă treptă de cultura; e amblatu pe terenulu sciintieloru, omu universalu si limbistu celebru.

Studiile s'ale si le-a terminatu în Germania, ocupându-se cu finanța, paleologi'a si numismatic'a. În jmetia professă mai multu principiale partidei moderatu liberale. Mai adese-ori i se încredință portofoliulu financiaru; si cu tôte ocaziunile dede dovede de-o capacitate extraordinaria, pentru că se precepea bine la sistem'a de cratiare si sciea află totu-de-a-un'a si noie isvóre de căseigu pentru de-a-si usură pa-

triu în acoperirea trebuințelor reclamate de impieșurari.

În calitate de ministru alu esterioru i-se impuse m'la dintre sarcinele cele mai grele si mai problematice din câte a pututu se pôrte cându-vă vre-unu barbatu de stat — romanu. Chiaru atunci ajunse la fotoliulu de ministru alu esterneloru, candu cestu'nea Dunarena eră mai întortoata si se întrecea însu-si cu valurile sgomotose ale bistranului Danubiu. La acis'a cestu'nea delicata se mai ada isse si ali'a nu mai puefnu ponderosa, carea si dlui D. Sturdia iuca aveă se-i dee de lucru, că la ministru de esterne alu statulu romanu.

Cu tôte aceste greutăți dlul Sturdia a dezvoltatu activitate si pre altu terenu: — că barbatu universalu s'a ocupatu si cu alte sciintie si-a laatu parte însemnată în productele literare ale timpulu mai nou. E expertu în mai tôte limbele moderne; elu a tradusu în limb'a romana si unele drame de ale lui Lessing si Goethe; si e membru ordinariu activu alu Academiei romane, chiaru dela înfiintarea acesteia.

FLORILE CODRULUI.

Novela originala.

(Urmare.)

II.

O séra în Carpati. O séra frumoasă din serile de vâra.

O séra frumoasă la pârlele unui munte, privindu frumeti'a, poezi'a și darul ce a versat Dumnezeu pe acest pământ.

Pe culmi lucirea soarelui asternută că unu velu de aur, pe vâi umbrele copacilor lungi și întinse, și prin aer miris dulci și îmbătătoare.

Turtureau'a în crâng, prepeleți'a în iarbă, fluturulu pe flóre. În copaci se aude gurluindu porumbulu, pe rîu fluera merl'a și sturzu, și colo pe cîste ciobanulu cânta o doina lina, doinulu sufletului seu.

Departé în jos spre tîera o cîta alba se lasă pe pământ, că unu velu albu cu fire de argintu.

La marginea padurii sta înaltu Codreanu, voiniculu codrului, unu haiducu de care tremura unu capetu de tîera.

Sta atleticu și privesce spre tîera 'n jos că unu vulturu superbu. La bratiulu dreptu o nevêsta frumoasă că unu trandafir, la celu stîngu o flinta lungă și strălucitoare.

Voiniculu eră Codreanu, și nevêst'a Flóreă dela vadu.

Codreanu avea la brâu unu sierpariu latu, și la sierpariu pistole și cutite împodobite cu arami strălucitoare. La spate avea unu tunicu de scîrtia, impletitu și impestrițiatu cu maiestrie. Doi hoti ce cucerescu și prada. Unulu cu arm'a, altulu cu ochii cei frumoși. Codreanu rapia averi, și nevêst'a cea frumoasă rapia animi june de voinici.

Codreanu purtă ochii giuru impregiuru, apoi se puse pe iarbă la umbr'a unui fagu.

Flóreă, nevêst'a cea frumoasă se puse lînga elu.

— Alu meu esti Codrene! dișe nevêst'a cu faț'a strălucitoare, și 'lu îmbrățisî.

Codreanu o strînsé la peptu, o strînsé cu dorulu celui ce nu vede ochi de femeie dîle și septemani. Și dreptu respunsu i-pusé o sarutare pe buziile ei de flori.

Apoi privi în ochii ei, în acei doi ochi ce lumina și întineca, ce ridu și plîngu, ce te desmêrda și vorbescu că două cîrti scrise.

Și cîndu privi în acei doi ochi, uită de reu, uită de bine; numai un'a totu scîia: ceea ce-i spuniău ei.

Și ei spuniău vorb'a cea dulce ce nu i-o scîiau spune codrulu cu frundi'a, vîntulu cu siopț'a, rîulu și isbânde de voinicu — o vorba ce numai gura de femeie ti-o scî spune: te iubescu.

Și Flóreă stătea și privi la elu, în faț'a aceea nêgră, în faț'a vitêdiului ei, — în ochii acei negrii, în cari nu vedi decătu numai sîntiesci și te nadaesci că

în nîpte, — și cîndu privi, și cîndu i vedeă, eră bêtă și dusa.

Doi animi ce nu le împlé lumea tîta, două doruri ce n'au margini, două focuri ce nu le stînge marea.

— Mîi Codrene, io-i perî de dorulu teu — dișe Flóreă privindu la elu cu dulce.

— Tu Flóre, eu n'asiu potê traî fîra de dorulu teu — i respunse elu.

— Scii tu cîtu te iubescu pe tine Codrene?

— Sciu!

— Nu scii! strigă Flóreă prefacîndu-se mînișă. Și în mîni'a ei îlu strînsé în bratie, și cu foculu unei nevêste i sarută gur'a, și fruntea, și ochii, — apoi i-i tinu capulu cu amândou mînele și privi în ochii lui lungu și strabatatoriu.

Ochii ei străluciau și în strălucirea lor se oglindă dragostea unui sufletu lacomu și resfatiatu. Rîdea, și ochii i erău plini de lacrimi — lacrimi de voluptate.

— Nu scii Codrene! Mare e codrulu, mare e lumea; dar' dragostea mea e mai mare.

Codreanu privi la ea; privi cu ochii acei negri, cu privirea acea de vulturu, — și cumu privi și cumu vedeă. Sîntiă că se îmbrăta și că se pierde.

— Mîi Codrene, ce ai face decă eu te-asii însielă pe tine. Și alte femei însielă, mai suntu nevêste însielătoare. Ce ai face tu cîndu te-asii însielă.

Codreanu privi la ea lungu, er' ea continuă:

— Mîi, decă m'ai însielă tu odata pe mine, eu te-asii stînge de pe pământ.

— Tu Flóre!...

Dar' Flóreă mergeă pe firulu ei.

— Scii tu ce e dragostea? Dragostea mea e focu ce arde. La lumin'a acestui focu se traesci sî se mori.

— Tu Flóre! Cunosci tu dragostea voinicului? Ambli codrulu și-i vedi tainele lui. Rîulu ride, frundi'a plînge; tacerea te îndoiosîdia, vîntulu te desmêrda — voiniculu singuru și pribeagu.

Porumbii se sarută în crâng, turturêua 'și cânta geala, colrulu suna și resuna de cînteculu dragostei: — voiniculu singuru și pribeagu. Nu aude graiu de omu, vorba de femeie, siopț'a dragostîșă, — totu codrulu dragoste și doiu, — sufletulu sînte și se doresce, și n'ai cui se-ti spuni dragostea, dorulu și dorerea. — Scii tu Flóre cum iubescu voiniculu?

— Sciu, dișe ea, și îndoiosîta i trase capulu pe bratiulu ei, și-lu sarută ferbinte.

— Aci se traesci, și aci se mori!

Codreanu stătea culcatu pe bratiulu ei și privi în susu cu dulce. Vedeă de-asupr'a lui două stele, două stele în cari 'și vedeă scrisă sîrtea.

Nevast'a i adhiá perulu pe frunte, sf-lu netediá cându in josu cându in susu. Candu ilu netediá in susu, i sarutá fruntea; cându ilu netediá in josu i sarutá perulu negru si cretiu.

Si-si culegea florile din cositie si cu ele 'lu batea desmierdându-lu. Si pe unde 'lu bateá, 'lu netediá, — si pe unde 'lu netediá, 'lu sarutá.

Codreanu priviá la ea cu placere.

Apoi i virá mân'a 'n brêu. La brêu i statea decórea: — cutitele, si pistólele.

Si se jocá Flórea cu ele cá si cu nisce jocarei. Codreanu priviá la ea si ridea.

Flórea luá unu pistolu din sierpariu, si-i pusé tievca pe fruntea lui Codreanu.

— Spune Codrene, acui e capulu acestu frumosu?

— Adi alu teu, mâne....

— Mâne?

— Mâne a panduriloru.

Flórea se indoiosia cumv'a, si redicá pistolulu.

Capetulu tievei facuse unu inelu rosiu pe fruntea lui Codreanu. Flórea se plecá si atât'a sarutá acelu inelu pâna disparâ.

— Ba dieu, mei Codrene. Stâi si 'mi spune un'a.

— 'Ti spunu!

— Dar' dreptu cum e lumin'a.

— Dreptu cum e lumin'a cea de cêra.

— Cum e lumin'a cea de cêra? dise Flórea si 'lu strinsé cu amêndoue mânilé. — Apoi î-i prinse obradii î-i togmî capulu oblu, apoi începù:

— Mèi Codrene, scii tu ce vorbesce lumea de tine?

— Sciu!

— Ba tu nu scii! Se-ti spunu eu. — Lumea vorbesce că Codreanu e copilu frumosu, si că fura si că rapesce, — dar' nu comori; ci fura fete mari dela parinti, neveste tenere dela barbatu. — Spune Codrene unde 'ti tiêni tu comorile cele furate?

— Nu e asia Flóre, eu numai o comóra amu, aceea mi-e dragostea; si aceea 'mi-o-a rapitu o nevêsta frumósa.

Flórea privi galesiu la elu.

— Tu Flóre, nu-i furu cá ce-lu ce 'ti fura anim'a din sênu. Ce judecata are unu asemenea furu?

— Sè-lu saruti pâna sè móra.

Judecat'a fú facuta. Furulu si-a facutu legea.

Pe gârle se audî merl'a fluierandu, turturéu'a rîdindu. Frundi'a se clâtiná pe fagu si vântulu aducea siópte dulci din flori.

Dragostea sè desmierda, dorulu sè 'mbéta, si voiniculu jace dusu.

Si cum stateáu si cum siópteáu — Flórea privi odata la sierpariulu lui Codreanu, apoi oblu in ochii lui.

— Mèi Codrene. Tu aveái pe sierpariu o salba cu taleri. Scii cum me jocámu cu ea? Unde tî-e salb'a Codrene?

Codreanu sè sfií.

— O-am pierdutu!

— O-ai pierdutu?

— Flóre tu nu ti-ai pierdutu nemic'a. Dragostea mea e a ta intréga. — Se pierdu eu lumea tóta, asia seracu cum voiu fi, voiu fi alu teu.

— Codrene, Codrene, déca m'ai insielá tu pe mine, eu te-asii stînge de pe pamentu!

Codreanu repetá:

— Déca te-asii insiela eu pe tine, tu me stînge de pe pamentu.

La pólele muntelui sè audiáu clopotele turmeloru, mugitul viteloru, si fluerele pastoresci. Erá sêra, tra-geáu la culcusiú.

Codreanu se scolá in pecióre.

— Flóre draga, nóptea se înceinge, — se fii sanatósa.

— Codrene, cându mergi tu, e nópte; si cându tu vti, e diua. Lunga vá fi nóptea Codrene?

— Lunga. Codrulu geme de panduri, si codrulu e tier'a mza. — Amu se-mi curatiescu tier'a de vrașmasi.

Flórea începù a plânge. — Si plângându erá mai frumósa si mai amagitóre. Cându ridea, lumea voinicului, erá alba si veselá; cându plângea, erá doiósa.

— Tu Flóre!

— Stâi Codrene. Mai amu o vorba.

Codreanu o tineá de mâna, si priviá la ea cu dragu

— Mèi Codrene dragulu meu! Tu siedi in codru, si asculti vânturile, dar ele nu-ti spunu ce se petrece in lume. — Mèi, — lumea vorbesce multe de Codreanu, dar' Codreanu nu le aude; dar' vorbescu mai multe de mine, si eu le audu.

— Si tu nu poti suferi ce'a ce vorbesce lumea.

— Ba potu. — Eu voiu suferi pentru tine sè mè arda in focu; dar' se me desparta de tine pâna 'su vie nu.

— Si lumea vré se te desparta?

— Lumea vré se me desparta. Scii tu ce se vorbesce? Vorbescu că Flórea âmbra gatata, că Flórea are dragutiú, si că dragutiulu Flórei e Codreanu. Si ast'a o crede lumea, o crede barbatulu si o crede o haranca de baba, sócr'a mea. Cunosci tu gur'a lumei, cunosci tu mâni'a unui barbatu cumplitu, cunosci tu firea unei babe, a unei sócre?

Codreanu ascultá si incruntà din ochi.

Flórea continuá:

— Scii tu Codrene ce me ascépta pe mine? Lumea me va graf, pandurii tierii me voru prinde, barbatulu me va chinui si sócr'a me va ride.

Cine 'ti vá aduce tie vorba cându voiu fi eu prinsa, cine me va scuti pe mine cându toti me voru lasá?

Codreanu batâ brâulu cu pistólele.

— Eu!

Flórea se allipí de elu cá ieder'a de stejariu.

— Tu Flóre, — scii tu suflá in tulnicu?

— Sciu.

Rogătiunea de deminétia a micului copilasiu.

Dómnă Sântă dintre stele,
C' 'n a nopții óre grele,
Blându a upra mi ai veghiatu;
Si din somnulu linu si dulce
Faci'a dílei ce străluce
S'o vedu iar' mai d'acpratu, --

Pentru-afúpa îngrijire
Eu unu versu de multiamire
Potu adi numai se-ti jertfescu, --
Că si-a lunei pascióre
C' in rosariu de ióre
Căntându vaselu te maroscu;

Nu uită te rogu de menea
Nici in asta di ce vene,
Tinde-mi mâna de ajutorin;
Si p'a vietiei carari grele
Apera-ma de-ori-ce rele
Cu alu t-u braciú sprigin'terin.

P'a-ii mei condu-i spre bene
Si departa dela menea
Ori-ce engetu necuratu, --
Se te potu mari 'n vecia
C'u sémniu si anima pia
Cu sudetu nevinovalu!

Codreanu deslegă unu tulnicu de pe spate si 'lu dadu ei.

— Flóre! — Cându te-ar' ajunge unu reu, sufla odata in acestu tulnicu, — eu i cunosc glasulu, si voi veni, se fiu ori unde in lume.

— Venivei Codrene?

— Voiu trece vâi, voiu trece munti, diu'a si nóptea, — voiu trece prin focu si prin apa, prin arme si prin glóatie, — si cându vei vré, voiu stá inaintea t'a.

Sér'a se incingea, stelele se iviáu pe ceriu. — Colo într'o sténca se audí o buha bufnindu monotonu.

(Va urmă.)

V. R. BUTICESCU.

FEMEII' A.

— *Studiu socialu, premiatu cu 100 franci.* —

(Continuare.)

Vediuramu pe femeia in Rom'a fica iubita si considerata, — totu asia o gasimu si cá soția si cá mama. Aci ea este adeverata companiôna a omului, si ne spunu scriitorii cá luá parte la tóte onorurile si demnitatile lui, la glori'a lui, si i-se pastrá ace'a-si consideratia chiaru cându deveneá veduva. Soçi'a erá dar' egala soçiului, stapâna démna a casei. Femeile Romane din timpii de gloria eráu Dómnenele caminului, precum soçii lor eráu Domnii lumii. Soçi'a Romana avea cu soçiulu ei existentia comuna in tóta puterea cuventului. Éta cum este definita casatori'a la Romani: „*Nuptiae autem, sive matrimonium est viri et mulieris conjunctio, individuum vitae consuetudinem continens.*“

„Comunitate de existentia intre soçi, egalitate in onoruri si conditiuni, éta ceea ce caracterisá maritagiulu Romanu.“*) Asia dar' soçi'a Romana se bucura de considerati'a de adeverata soçiá, de companiôna démna a barbatului seu. La vederea Volumniei, soçi'a s'a, sumetiulu Coriolanu 'si uita resbunarea ce 'lu inarmase contr'a patriei; candu mam'a lui i-i díce: „Vrei se-ti vedi soçi'a t'a in sclavia?“ Elu se desarmédia si le imbraçisiédia cá fiu si cá soçi Romanu. Alaturi cu Volumni'a gasimu pe Porci'a, pe Racili'a soçi'a lui Cincitas si alte figuri istorice ce au strabatutu vécurile pâna la noi.

Cá muma femeii'a Romana se bucura de-o deosebita stima, consideratia si influentia morala. Chiaru unu senatoru se 'ncliná inaintea unei femei ce portá caracterulu maternitatii, ce 'si avea prunculu in sênu, fia ea chiaru o plebeiana. — Mumei Romane i-i erá incredințata crescerea, educati'a filoru sei pe cari legea nu-i rapea amorului ei cá la Sparta; nu; mumei Romane nu i-se facea acésta insulta in demnitatea ei de femeia, nu se lovea in dragostea s'a. Formarea cetatianului Romanu se facea pe genunchii, pe braçiele mumei, si mum'a Romana se achitá cu mandrie si nobletie de asta santa

detorie. — Corneli'a mam'a Grachiloru, acea muma sublima care vanitatii îngâmfate ce-i se mandriá cu petre pretiôse i-i aretá pe iubittii ei fii Grachu si Tiberiu dicându: „Éta giuvaerele mele!“ Corneli'a ce se-adressa acestoru fii iubiti: „Toti me numescu fic'a lui Scipionu, cându ôre me voru numí mum'a Grachiloru?“ vá stá eternu in istori'a lumii cá tipulu adeveratei mame, devotata si marimósa, si secolii i-au scrisu pe aripele lor nemurirea cu simplele dar' maretiele cuvinte de „Mum'a Grachiloru“ dupa cum a doritu si a lucratu inim'a si sufletulu ei eroicu; asemenea Veturi'a, asemenea mumele eroice ale braviloru tribuni ce au crescutu pe vigurósele lor braçie libertatea poporului. — Rom'a de mare inaltia temple virtutii femeiesci.

Viéti'a familiara erá in mare onóre la Romanii vechi, de-aci respectulu catra acele vestite Matrône. La ei mai tóte revolutiunile cari mai cu sêma produsera vedite reforme sociali, — provenirá din caus'a vre-unui atentatu la viéti'a familiei, priu urmare la demnitatea femeii. Vedemu pe Virgini'a, fic'a marinimosului centurionu Virginiu, sfarimandu prin ei tirani'a Decemviriloru; Juliu, bravulu Tribunu, logodniculu ei, culege cu amicii sei florile libertatii plebii resarita si fecundata in sangele ei. Vedemu pe Lucreti'a, pe virtuos'a Lucretia care face a scrie istori'a o pagina frumósa pentru tatalu seu si alt'a si mai marétia pentru soçiulu seu Coriolanu. Sângele ei nobilu sémene libertatea, cutitul cu care se strapunge sapa ingraba si restórna din temelii edificiu cutezatoriu alu tiraniei putreditu in crime si despotismu. Apoi o alta curagiósa, Virgini'a face a se sevêrsi in Rom'a un'a din cele mai triumfatóre reforme pentru plebei, face cá casatori'a plebei, *coemptio*, se capete puterea de-a se asemená in drepturi cu a patriciloru, *confarreatio*.

In ce'a ce privesce cultur'a, femeile Romane nu eráu lipsite de ea. Nu vomu gasi aci pe filosófe cá in Greci'a dar' éra-si, vorbindu de clas'a norocita, nu vomu gasi pe femeia marginita; e cunoscutu cá femeii'a ambitionéza a sci si ea cev'a, apoi in Rom'a eráu ómeni cu multa sciintia de carte, eráu savanti, filosofi, poeti, oratori, de la cari femeile câscigara multu in liberulu si intimulu loru contactu cá soçi, fice, mume, amice ale acestor'a; înca si scóle de fete gasimu la Rom'a chiar' din anulu 304 dupa Romulu — si aci scólele publice, marturisesce Plutarchu si Titu Liviu, suntu din nainte de Romulu.

Ast'feliu erá starea femeii Romane in timpii marii austere a cetatii eterne vestita pentru totu-de-a-un'a in istori'a lumii.

Mai tardiu, sub Imperiu înmultindu-se cuceririle si poporulu Rege venindu necontentu in contactu cu barbarii, cu diferite popóre molesite in luxu si coruptiune, Romanii adusera la Rom'a, in Itali'a, in totu Imperiulu modele banale, moravurile strabalate ce li se imprumutáu cu prisosu de supusii lor; atunci începú a decliná

*) I. E. A. Lariche *Esplic. des. Instit.* p. 183. t. 1.

barbatii'a Romana, — viéti'a anstera, casta si sobra a poporului ce facea admiratiunea lumii suferi o teribila sdruncinare, virtutea începù a siovai.

Atunci aparura Messalinele fora pudóre si printre paginile de marire ale Istoriei domnitorilor lumii începù a se întrevedea o fôia négra pe care in curându se va scrie cu sânge caderea celei mai mari Imperatii ce a potutu vedé lumea veche. Senatulul Romanu, acea adunare de Regi, — precumu 'lu numi plinu de-admiratia acelu ambasadoru straiinu ce remase uimitu de demnitatea si virtutea celor ce 'lu compunea, — acestu corpu maturu alu statului Romanu nu mai erá celu de odinioára, acum elu nu se mai intrunescce gravu si plinu de grigi nobile pentru sórtea patriei, nu mai discuta si hotaresce glori'a si siguranti'a Romei, ci se aduna dupa capricii cá unu instrumentu supusu, gat'a a ascultá ordinile ridicule ale tiraniloru si 'si pierde vigórea si vremea in nimicuri.

Cine nu scie cum Domitianu convocá grabnicu intr'o nópte Senatulul spre a desbate si a-si dá parerea cum sè i-se gatésca a dóu'a-dí unu pesce raru ce-i venea dintr'o proviacia, de unde se întindea si germinale coruptiunei? Cu sosirea luxului, a viciului si a moliciunii decadiù si femeii'a Romana, ea imitá dela barbare crescerea copiiloru prin sclavi, imitá podóbele estravagante si costissitóre precum si alte obiceiuri ridicule si ast'feliu urm'a tipului vecheloru matróna se pierdù cu desevérsire; femeii'a pierdù demnitatea, pierdù influenti'a ei morala si deveni sclav'a modei, sclav'a capriciului, sclav'a tempului, sclav'a barbatului. Cu tóte acestea totu-si se întrezaresce printre neguri câte-va tipuri eroice de demne martire.

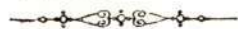
Intunereculu care cuprinde Europ'a dupa caderea lumii Romane absórbce gróznicu in elu si pe femeia, i-i nimicesce personalitatea, i-i nimicesce existenti'a, i-i néga totu, totu, pâna si sufletulu si ast'-feliu femeii'a dispare cá persóna in mişcarea gresita si in miseri'a societatii. E rezervatu staruitórei activitati a Christianismului a-o redicá de unde o asvêrlise intunereculu barbariei.

Aruncându-ne o privire spre Daci, acestu poporu eroicu vedemnu pe femeii'a lorú cáma aceea-si cá femeii'a Romana, de órece aceste popóre s'apropiáu in civilisatia; cei de-anteiu aveáu civilisati'a medo-frigiana, cei alalti pe cea ludo-frigiana, spunu scriitorii; ast'-feliu seriosii si tacutii Daci aveáu prin civilisatia mare afinitate cu limbutii, sgomotosii si vioii Romani. Acésta afinitate ne aréta scriitorii cá se gasesce si in privinti'a limbei lorú chiar'. Limb'a Daciloru se formase din dialectalu Getu si Grecu, a Romaniloru totu din celu Grecu-pelasgicu si pe lângá acest'a, spunu cei ce 'fau ocupatu cu studiulu limbiloru vechi, si dintr'altu dialectu ce are multa inrudire cu sanscrit'a. Padure, (grec. *πάρδοριον*) firida (gr. *γρίδιον* — *γρίδα*) caramida (gr.

περαμίδιον — *περαμίδα*) de unde necredintiosii ce dispuata pastorului Pyrus onórea botezului Pyramideloru le atribue derivatiunea, asemenea coromísla, urda, brínza, laba, sarica, gluga si altele câte-va ni se spune cá ar' fi cuvinte remase noue din limb'a Daciloru. Despre afinitatea acestoru dóue antice popóra marturisescu scriitorii eminenti cá Scholl, Otfrid, Müller, Fauriel, cum si distinsulu nostru poliglotu si filologu Dlu B. P. Hajdeu, care a facutu importante cercetari asup'r'a acestoru limbi stravechi.

Dér' se revenimu la femeii'a Daca. Istori'a ne aréta cá Decebalu tramite lui Traianu o deputatiune de femei si copii cá se-lu róge de pace. Asia dara Daculu avea sêmtiementulu sanctitatií caminului, — va se dica pentru elu femeii'a si copilulu eráu fíntie scumpe, fíntie dulci ce imblândiáu mani'a, asia dar' soçi'a, sor'a, fiic'a, mum'a Dacului in nobilulu ei rolú avea deosebita importantia din partea barbatului; femeii'a Daca dar' se bucurá de o insemnata considerati'a; erá in adeveru soçi'a stimata, erá muma venerata. Póte cá si in lege se fi avutu óre-cari drepturi, cáci gasimu pe lângá Regii lorú filosofi seau întiepleti cá Zamolxe, si totu-de-a-un'a filosofi'a a cautatu drepturile fíntieloru. Cá se dicemu cá Dacii n'au avutu legi fiindu-cá nu ne-au, remasu nimicu de-asemenea, nu e cu putintia; e lesne de judecatu ce remane dupa focu si sabia; apoi chiaru s'admitemu cá n'au avutu legi scrise, totu-si trebue se fi avutu aceea ce jurisdictiunea moderna numesce *droit coutumier*. Dacii adapandu-se din sorgintele civilisatiunii vremurilor lorú, aveáu si ei in onóre viéti'a de familie. Nu la ei gasimu Amazónele, vomu raspunde celor ce aru votí se li le atribuiésca; nu, tîmpii fantastici trecusera aprópe in epoc'a Daciloru. Amazónele eráu ale Scitiloru. Aci gasimu pe Pantasili'a cea mai vestita dintre ele. Mai târdiu s'a poetisatu numele de Amazóna si se dede femeiloru curagióse, — începutulu inse nu e de locu flatoru; suntu scriitori cari sustínu cá vorb'a pandalia, pantassia, — ce insemnéza furia, — (cându se dice de exemplu despre cine-va: „i-au venitu pandaliele, i-au venitu pantasiile,“) si-ar' avea originea chiar' din numele Amazónei Pantasilia. Conclusiunea ce potemu dar' trage de aci e lesne de întielesu. (Va urmá.)

Eufrosina Homoricénu Stoianescu.

Fa-me Dómne....

Fa-me Dómne viorea,
Se me rumpa mandr'a mea,
Si cu man'a-i se me puna
Pe-alu ei senu de alba apuma.

Si acolo 'n liniscire
Se se stinga viéti'a mea,
In unu raiu de fericire
Via si mortu fiindu cu Ea...

G. SIMU.

RENASCEREA LIMBEI ROMANESCI

in vorbire și scriere.

PARTEA A DOUA.

Innoiri în scriere.

XIII. Starea ortografiei române cu litere latine între
aa. 1780—1821.

(Urmare.)

Ortografia lui S. Crisianu este în unele asemenea celei sfacaiane, și mai multe însele celei clainiane, numai cătu merge și mai departe cu etimologismulu, și comite aórea arbitrarietăti.

Asiá după diinsulu tóte vocalile au valórea și su-
netulu celorlaltinesci, înse notate cu cercuflesu suna
că â; *a* fóra accentu suna că à, la începutulu cuvente-
loru înse suna chiaru, cu accentulu greu ori acutu se
rostesce că *ah* nemtiescu. *E* fóra accentu înainte de *n*,
urmandu în alaltá silaba *e* séu *i*, se pronuncia *i*; după
b, *m*, *p*, *r*, *s*, *t*, *v*, *z*, uneori și după *f* și în *die*, *tie* cá
à, afóra de pronumele *te* și ultimá polisilabeloru; *e* in-
ainte de *x*, urmandu consuna, se sórbe de totu, éra ur-
mandu vocale suna cá în lat., pr. *extralucesce*, *exire*
(=stralucesce, esire), apoi la începutulu vorbeloru se
rostesce că *ie*; *e* cu accentu greu cá *eh* germ, ci in-
ainte de *m*, *n* simple și înainte de *x*, la începutulu cu-
ventulu suna cá *i*, urmandu înse *e* séu *i* după *m*, *n*, cá
eh; *e* cu acutu se pronuncia cá *ea*, ci după *ç*, *m*, *p*, *r*
s, *v*, *z*, și în *di'sce*, *ti'esce*, *rresce* cá *d*. *J* înainte de al-
ta vocale în finele cuventulu, déca nu e notatu cu ac-
centu acutu ori greu, suna cá *j* lat; după *r* în silab'a
prima și după *c*, *d*, *rr*, *t*, *z*, și în tóte penultimele ver-
beloru în *iesco*, urmandu consunante, se pronuncia cá â.
O neaccentuatu, ori standu înainte de *gn* și *m*, *n* simplu
cumu și în finele cuventelor se pronuncia cá *u* lat.,
pr. *nome*, *judicatorio*, *no* (=nu); totu asiá suna sem-
nata cu accentu greu la începutu și midiolocu, éra în
fine cá *au*, și cu acutu cá *oa* lat. *U* neaccentuatu între
dóue vocali și în verbele *uaporesco*, *uollo* și după *q* se
face cu totul; în finele vorbeloru se rostesc numai
candu se rostesc și *o* finale. Pre urma *y*, se pastródia
în cuvente de origiae gréca, pr. tipu; éra diftongii
au, *eau* suna cá *o*, *ea* cá *ia*, *ei* cá *i*, *eo* cá *io*, și *io*
cá *iu*.

Ce se atinge de consunanti, regul'a generale e și
aice, cá suna cá în limb'a lat. Asiá *c*, *g* înainte de co-
sunanti, în fine și înainte de *a*, *o*, *u*, *y*; înse în *see*,
sci cá *t*, înainte de *t* cá *p*, *ch* uneori cá *h*, éra *ç* cá
tz ungurescu; *d* înainte de *i* cu punctu cá *z*; *g* înainte de
e, *i* cá *zs* ungurescu, *gn* cá *mn*; *lli* cá *j* lat., asemenea
și *l* în *ligia*, *lipóre*, *linu*, *liubesco*, *liuerts*; *s* cá *s* un-
gurescu; *t* înainte de *i* cu unu purtu cá *tz* ungurescu,
éa *th* în cele grécésii cá *ft*; pe urma *f* cá *zs* séu *s*
ungurescu.

De însemnatu e, cá Sam. Crisianu reflecta acumu
și la unele peculiarități limbistico-istorice, candu prin tré-
catu adauge, cá se nu se para cuiva minune, déca *d*
înainte de *i* are se sune cá *z*, căce asiá suná și la ve-
chii scrietori latini, pr. *zabolus* în locu de *diabolus* la
Lactantiu, *zeta*, *zetarius* în locu de *diaeta*, *diaetarius* la
Lampridiu etc. Apoi mai tracta într' unu paragrafu des-
pre nuanciarea cosunatórielor după pronunția diversă
a provinciilor și dialectelor, va-se-dica cumu se pro-
nuncia unele cosunanti pre alocurea în Transilvania,
despre care „alti scrietori până atunci nu au atinsu ne-
micu.“ Adauge în fine, cá accentele potu se lipsésca
pentru ai nostri, înse nu pentru straini, „pentru mai
mare evidentia des re radeci'a latine a limbei nóstre.“¹⁾

119. Treceam preste ace'a, cá S. Crisianu articlii
și pronumele scurtate nu le împreuna cu cuventulu ur-
matoriu au precedentu, nece prin lineóra nece altcumu,
ci le scrie despartita; cumu și cá elu se pune, cu cei
mai multi cœtani ai sei deimpreuna, și pre terenulu
reformarei și innouirei limbei, folosindu multime de cu-
vente printr'insulu nou-formate, pr. *inmândri* = în
frumoesetiá, *cutodiua* (aject.), *lúcedu-lúceda*, *tremuratiou*,
auspinamentu, *speramentu*, *nestatamentu* = neconstan-
tia, *me sudorescu*, *despetrime*, *présteni* = îndata, ma-
iestitiosu, *sogime* = societate scl. — Se venim la orto-
grafia latino-românescă a lui Ioane Budai-Delénu.

Din gramatic'a sa ms prememorată elu scóse capu
II., că tracta de ortografia limbei române, și o tramese
lui P. Maioru spre criticare, deórace acest'a si-areta-se
do int'ia, cá ar fi bine se se lóvésca la ortografia cu
litere latinesci și se tiena un'a. Scrierea limbei nóstre
cu litere strabune după ortografia din vorba sémena fórté
intr'una parte cu cea din sistem'a clainiană, într'alt'a cu
cea din sistem'a crisianiană; éra în câteva se duce și
mai departe decâtu acesteia într' aplecarea principiulu
etimologicu, apoi în câteva nu e nice etimologia nice
fonetica, ci arbitrară.

I. B. Delénu măneca din acelu punctu, cá după
ce „mai multi barbati ai Romanilor, mai vertosu ai
celoru de sub imperati'a Austriei, demulta acumu au iaca-
putu a introduce literele lat. în scrierea română, înse
pue'nu sporiu au facutu folosindu ortografia ungurescă
sáu altii alt'a, firei limbei românesci cu totul contra-
ria: unulu numai a aretatú derépt'a citare spre adevé-
rat'a ortografia românesci, p. Clainu; déra acestu bar-
batu invetiatu, demnu de mai buna sórte, cœprinsu fiindu
cu multe alte faptoare pentru binele neamulu, n'a po-
tutu dóra se cœversiesca atunci tóte regulele, ce suntu
spre întemeiarea deplinei ortografiei; urmandu déra prin-
cipiiloru lui Clainu, începutoriulu carturariei românesci,
antoriulu asiediá una deplină ortografia rom., incredin-
tiatu fiindu, cá de are limb'a rom. se se scria cu slove

¹⁾ „Ob majorem evidentiam Latinae radicis linguae nostrae.“

latinesci, ori cu această ortografie, ori cu neci un'a se va pot' scriere deplinu."

De aci incolo I. Budai-Delénu, desfasiorandu te-ori'a sistemei sale trece la criticarea ortografiei maiori-ane, in care afla mai vertosu dóue lucruri de coresu. Anume „i se pare prea indresnéti'a apucare din partea lui P. Maioru, de a facere dein *qu* unu *ce*, *ci* inainte de *e* si *i*, adeca *cs* ungurescu (aquestu, quine), căci acést'a ar fire improtiv'a pronunciei lui *qu* de la vecii Romani obicinuite; cu atátu mai vertosu, cu cătu de alta parte vede, că acelasi *qu* Maioru lu-intrebuințiédia la alte cu-vente că si dinsu, adeca in locu de *k*." A dóu'a, nu se pôte impacá cu „semnele puse de desubtulu mai a tóte consunantile, cari in ortografi'a sa remanu fóra trebuin-tia, si nu numai că uritiescu scrisórea, déra suntu si unu lucru necunoscutu la alte neamuri."*)

Éca acumu, pentru cu iositate, si câteva pecual-arități din ortografi'a budaiana:

Scrie *ei* in locu de *i*, alesu sub tonu, pr. *premeitu* = primitu, *trebueingare* = trebuintiare, *suelleitu* = silitu, *feirei leimbei romanesci* = firei limbei rom. O pentru *u* la finele verbeloru si particeloru, pr. *scriro*, *eo*, *demulto*, *asupresco*, *hámo*, *urmándo* = scriu, eu, de-multu, asuprescu, amu, urmandu. *H* nu se rostescé, éra *ch* suna cá *h*, pr. *hávu*, *ahici*, *chotareitu* = au, aici, hotaritu. *L* simplu inainte de *i* dispare, precumu si *v* simplu intre dóue vocali, la dincontra se scrie duplu pr. *volire*, *scrivere*, = voiire, scriere, inse *havvere*, *con-versiésca* = avere, coversiésca. Mai insemnámu, că I. Budai-Delénu pretotinde pune pre *u* finale, respective in locu-i pre *o*, cu singur'a esceptiune a articolului masc. *lu*, care-lu scrie fóra *u*. Conforme acestei-a multariulu articolului din vorba la dinsulu *e* *i*, nu *li*, pre carele inse lu-scrie in totu loculu cu regularitate si esactitate. Descopere legea trecerei lui *i* lat. neintonatu in *e* ro-manescu, si de acea se adopera a esilá din limba-ne cestionatulu iotacismu, scriendu: *gramateca*, *patriote-cescu*, *létère* = litere, s. a. a.

(Va urmá.)

DR. GREGORIU SILASI.

Te-am vediutu...

Te-am vediutu... si peptu-mi téneru
S'a aprinsu la foculu teu...
Focu din ochiulu de femeia
Este foculu celu mai reu.

Te-am vediutu... si-a mea iubire
In spre tine s'a-ndreptatu,
De pe buze-a mea zîmbire
Buz'a t'a a sarutatu.

Te-am vediutu... si n'tréga-mi fire
Mi-a sioptitu se te iubescu;
Si de-atuncea di si nópte
Totu la tine me gândescu!

Sublocot. G. Boureanu.

PORTRETE.

— Schitia. —

Ceriulu érá posomoritu, — vântulu siuerá aspru si taietoriu.

Pe piati'a principala treceáu ómeni pre lángha ómeni, far' a se vedea. Unii intráu in dughene, altii in maga-zin, — cei mai multi fiindu impovorati cu pachete si pachetasie, ce numai incapeáu prin hârtii si pozunare, — Cu capulu in grigi si pasiulu in fuga, numai copii mai opreáu la coltiuri si galantare, chiotindu veseli la bradii impodobiti cu nuci aurii, smochine in síru, dul-cetiuri si jocuri in jiredi cá muntii. — Cei mai lacomi din ei 'si pofteáu steanurile de candide, ori piramidele de orange, — ceialalti indestuliti fiindu cu unu revol-vera, o compania de ostasi in parada, seau chiar' si nu-mai cu o luntritia ce vêsli in secu.

Repede cá o rîndunica trecu printre ei o fetitia, por-tându in straiti'a ei de scóla mai multe diuare impaturate. — Si ei i saltá anim'a la admirabil'a vedeni'a, opreá ne-gresitu cu dragu — inse érá tardiu, si ea cunoscea neas-tîmperulu dómnelloru ce asceptáu fói'a locala.

Totusi nu se potu retiénea a nu'si furisiá ochi-siorii printre jocarei, unde lángha altele o papusia mare 'si asceptá cumperatoriulu seu.

„Oh! siopti fetiti'a rapita — e atátu de frumósá; are sisca buclata si unu peru lungu de minune. De ar' fi a mea, cătu de usoru asi invetiá in elu a frizá? — Apoi cu ast'a câscigându si eu, biat'a mamitia nu-ar mai fi silita a cóse cu noptile intregi!"

„Se fia a mea!" monologisá ea, cine scie acum pen-tru a câteva óra, cá-ci di pe di treceá pe-acolo — cându la scóla, cându la biroulu redactiunalu. — Stându ea cu caldur'a doriintiei se deslipea anevoiosu, — căci ple-cându o prindea acelu gându tristu, că adeca s'a gasi vre-unu cumperatoriu la frumós'a papusia, si atunci nu mai aveá nici bucuri'a de-a o mai vedea.

Gatându-si ocolulu si distribuindu si ultimulu nu-meru, 'si indreptá sprintenele picioare catra suburbiu. — Ciat'i'a érá cá unu fumu greu cându ajunsé in dosnic'a strada, intrându din strimtórea curtei in o odaté, ce zuraiá de masin'a condusa de-o femeia palida, pe-a ca-rei póla jaceá materi'a unui vestmentu nesfêrsitu inca. „Nouedieci si siepte cruceri!" esclamá fetiti'a cu triumfu, imbratosiandu grumazii femeiei si totu-odata pri-vindu-o dreptu in facia.

— Copila chivernisitóre! respunse ea intrerupendu-si lucrulu, si mangaindu cu dragoste inrositii obrazi ai fe-tei. — O se-ti mérga in plinu dorulu, — inse la ce nu asceptási incheierea lunei, ti s'ar' astringe mai multu?

Fetiti'a isi aplecá capulu, apoi cá la o inspiratiune se inaltiá la urechi'a mamei sioptindu cu nai'a mister-i-ositate:

sub titlu: Fundamenta grammatices linguae Romanicae seu ita dictae Valachicae etc., § 3. ss.; la Cipariu Principia, pag. 327.

*) J. Budai-Delénu Excerptum ex capite II. operis mei „Amicalu Familiei" An. 1884. Nr. 2.

„Pentru că se apropia crăciunul, și eu vreau să facu bunicei și tatălui moșii, unu daru de ajun!”

Două lacrimi mari se sventară în genele ei, strângându copila la sine și întrebându-o:

— Și tie.... tie Steluti'a mea, nu îți dorești nimic?.....

Unu secundu î-i plutî frumós'a papusia în minte, apoi cu-o abnegatiune eroica răspuse:

„Ba da! dorescu să fiu mare, învețiata; — se lucră eu pentru tine!...”

Asta serioșitate din gur'a nevinovăției, strabatura adâncu inim'a mamei. Cu o muta emoțiune jăcându-si peptu la peptu, dovedira, că împrumutat'a loră dragoste le inspira la împrumutata jertfire!

Nisce pași se audira, fetiți'a smulgându-se din iubitoare brație, eși în ajutoriulu bunicei, ce orânduia în tindă.

Palid'a femeia remasa singura, nu își mai mișcă masin'a, — ci ficsandu largulu întunerecului își reinviă trecut'a copilăria, cu darurile ei, cu miiele, nescîșitele bucurii. — Că o radia după alta radia venî jun'i'a — acestu resaritu de sôre în vîrst'a omului pamentescu. Sub pavaz'a iubitoare a parinților se desvoltă feciôra, cu visale ei pudice și florôse. Iubindu lumea întreaga, din ea pe nesciute își alege o icôna — unu idealu cumu își zugrăvesce fiesce care fiintia curată. Gândirea... înmișcarea sufletului a închinatu acestui chipu, până în un'a din acele misterioșe clipe, cându ursit'a i puse în cale faptulu viu a visalor ei.

Inteluirea fu magnetica!

Si elu eră june, și elu cu foculu tineretiei. Cu tôte inse, nu-i vorbi de amoru, nici de acele aprinditoare afectiuni ce scutura cu fiori. — Elu i oferi mân'a și numele seu....

Mirtulu nevededitu în perulu ei, își esală profumulu și în armoni'a casatoriei în care că zestre își duse anim'a s'a plina de iubire și fragedia sfîșoa.

Multi au dușmanitu traiulu loră — mai multu prietenii chefurilor lui de odinioară.

„Esci înamorisatu!” apostrofău ei, cându elu le dă ocolu.

— Nu! resună glasu-i barbatescu — dar' avendu femeia cea mai onesta, numai târăitu de patime i-asii pricinui dureri! —

Trei ani trecura, nu că o serbatore, ci că o di buna fericita. Din tinera feta se făc soția credințioșă, ce nisui a întielege spiritulu, bucuri'a și intristarea sociului adorat. Limitându-si întreg'a esistintia spre a-lu ferici, își împartiă fie care palpitu între elu și o copilă, ce umpleă cas'a cu ciripitulu ei voiosu.

Dar' belsiugulu norocului, cu cine s'a întovarasitu pe vecia?!

Rodulu iubitoareii vietii — mic'a ei copilă, se bolnavi gravu și primejdiosu.

Ce poté dá alinare se încercă, ce sciă vindecă se chemă — dovedindu-se tôte că zadarnice. Miculu angerasiu jăcea cu ochii stinsi, cu bazele înviaetite abia mai resuffându. Mórtea, urit'a mórte se vîri mai de multe ori, inse nu isbuti a se apropiă; — lînga patulu suferintiei ingenunchiă mam'a, veghiându și sioptindu rogatiuni pricepute numai de Damaedien.

Dile și nopti de chinuri schimbără dragalasi'a copila, în unu chipu de jale; — dar' chipu desmierdatu încă de dragostea mamei. Atunci mórtea plecă furiôșă — vînturi se luara după ea stergându-i și urmele. O radia de sôre strabată la căpatăiulu copilei — ea își deschise ochii, și fû mantuita.

Bacuri'a ce a simtitu mam'a, n'a spus'o nimeni. Eră fericita că sufletele curate, și asceptă că asta fericire se o reoglinde faci'a tuturor iubitoru ei.

Dar' cum trasari întelnindu recea privire a sociului, mân'a lui ce nu mai stringea pe a ei?!

„Ce ai?” întrebă ea, cu gâtulu încestatu.

— Nimicu! răspuse elu, îndepartandu-se pripitu.

Cătu fû dusu, orizontulu fericirii ei remase întunecat. Și elu fû lungu dusu, și orizontulu fericirii nu i se mai însenină.

Cându reintôrse, ea i s'ar fi aruncatu la picioru spre a întrebă: de a facutu cova, de a gresitu cu nesciintia în marele ei amoru cătra elu? — Inse elu... o opri — nu aspru, nu cu frunte în crețiuri, ci zimbundu dulce și p sionatu.

— Nu scene! dise elu — ci se ne întielegemu... se ne întielegemu!...

Apoi totu în acelu ceasu, totu cu acelu zimbetu rădîosu i spuse, că după atâti'a ani întelni fiintia ce-lu încetusia prin grații și farmece; fiintia pentru care ar jertfi totu, că-ci fără ea, numai pusti'a mórte i-ar' mai poté fi draga....

Tiner'a nevêsta ascultă glasulu lui ce vibră ânt' i'a ôra a iubire — a iubire nu pentru ea, ci pentru o alta femeia. Trasnita că din ceriu, nici unu strigatu nu-i se rapse din peptu. Tacu chiar' și atunci, cându elu nebagându în sêma inim'a ei aprôpe de sfărîmare, adause:

„Închipuesceti că ne-amu intalnit; și acumă ne despărtim!”

Se împlinise. — Tovarasii rei, seductiunii rafinate, îlu tărăira în patini....

Ea plecă, dar' nu cu zestrea fecioriei, ci cu inim'a ruptă și sdruncinată. A plecatu în nôpte far' a luă alt'a, decâtu mic'a-si copilă — o bucata pretioșă din raiulu surapatu!.....

Acestu trecut sfâșietoriu, reinviatu de palid'a femeia din odai'a întunecată, o făc că lînga sicriulu celor mai scumpe pierderi a ei, se-si îngrope faci'a în palme, plângându totu atātu de amar, cum plânse înainte de ani — atunci, cându i se vesti diu'a în care altariulu avé se-lu unéscă pe elu cu — alt'a!

Trecuseră preste o septemana.

Erasi eră susu posomorire, vântulu siueră sinistru sbieciundu fulgii de nea, cari în caderea loră acopereă pământulu, cu unu velu albu, că de mirésa.

Pe strade si piatie, nu se mai întelnea acea ome-nime grabita. Ceati'a nu scoborise, inse din multe fe-restre chioteau copii voiosi, pre lângă bradi iluminaati.

Sosise ajunulu!

Lângă galantarulu ce pân' aci fû ingraditu de al-miratori, stateă numai o fetitia cu obrazii lipiti de uiağa privindu doritóre la frumós'a papusia, ce nu se mișcase din locu.

„Se fi a mea!“ esclamá ea, si ventulu repetă do-riinti'a ei.

„Se fi a mea!“ oftă, neobservându pre trecatori, din carii unulu se opri, ascultandu în dosulu ei.

Si cá-sî convinsa de zadarnici'a dorintieloru, alungă aste ispitiri intrandu în dugea'la iluminata si cerendu „ciorapi pentru bunic'a, si nisce manusi caldurese tata-lui mosiu.“

Cându își numeră ea monetele chivernisite — ne-gutiatoriulu mâcaia din capu, esplicându-i câtu i mai li siá spre a capetá cele dorite.

Nepregatita la ast'a, fetiti'a lacrimandu vră a si esi. — Atunci domnulu care audise de afara cererea ei, o reînforse, întrebându-o doiosu:

„Copila! nu ai tu parinti?“

— Ba amu! respunse ea mahnita. Mamiti'a e cu-satóre, ér' tatalu... e... dusu.....

Negutiatoriulu hohoti:

— Éta una copila ce abunaséma cresce, iubindu din parinti pe unulu, si blastemandu pe celalaltu!“

Strainulu pară atinsu. Cu neastemperu ascunsu in-trebă:

„Cum te chiama mic'a mea?“

— Stela!.... mamiti'a me numesce Stelutia Rai-leanu.....

„Ei bine! graii elu repasindu spre vëndiatoriu: Dă fetitiei cele poftite, si cá daru dela mine, papusi'a cea mai frumós'a din galantaru.....“

Stel'a nu-si credeă audiului. Scieă din povesti, că în sér'a de ajunu 'si tramite Ddienu angerulu spre a daru pre copii buni. Dar' acestu teneru nu nici seménă cu angerii.

În uimirea ei negustoriulu prefacutu în prisnefu — înpachetă cele comandate, cu ele si-o multíme de dulcetiuri si pragituri.

Strainulu platindu-le esi alaturi cu fetiti'a, sub ce-riulu întinsu pe care argintiele stele se întreceău a sclipi.

„S'a inoptatu!“ dîse Stel'a ingrigiata.

— Eu mergu cu tine — adause elu pripitu.

Si amendoi pasiău cá vechi cunoscuti — elu ta-cutu si ascultătoriu, ea tienându-lu de mână, si pove-

tindu de cei de-acasa, si de tatalu dusu.... departo preste mări.

Cându vră se-o intrerupa cu o întrebare, ajunseră povêraiculu trepteloru. — Stel'a sarindu preste ele, deschisè usi'a, alergându voioșă spre femeia de lângă ma-sina, ce lucră si acumu cându altii serbatoriău.

Pironitu pe pragu se opri straiulu; apoi ametitu ori sguduitu porni spre mic'a grupa strigându:

„Iertare Rea! iertare!...“

Ea 'si redică privirea ei abatuta de neasceptat'a aparintia, si ova pe spatele scaunului.

O, Rea! fi judele meu aici, precum Ddienu 'mi vá fi dincolo!“ — dicea elu apesându degetele ei subtiri spre palpitantele sale tēple. — Si spriginiundu capulu ei brunu, cu voluptatea acelu cari 'si întoreu cutitul în peptu — 'si istorisi funest'a ratacire, nebun'a patima ce l'a despoiatu de familia.... de-o soția mândra si onestă...“

— O soția pentru alt'a! reflectă Re'a cu amaru.

„Nu! — Ea a sfarimatu fericirea, a murdaritu numele meu, — m'a chiauitu prin risu si injosiri, pâna 'si gasi o alta jertfa, cu care se legă. Rea! fia îngropate scârbósele amerunte, — ele si tresaririle de rusine cându aflămu pudicele t'ale urme, au resbunatu vîrtutea martiriului teu. Ani întregi amu strajuitu locul de unde te luási — si de unde nime nu sciū încătrău plecási cu scumpii tei. De atunci nu eră punctu se me tintuésca, nu ceasu în care cânti'a mea se nu te fi cautatu. O nadejde vaga me aduse si acum în capitala, — ér' instinctulu me apropiă de mic'a figura lipita de galan-taru.... Iubita! gândesce la copil'a nóstră.. si ierta!...“

De eră din pētra si nu-o impresiună rogarea lui, chipulu Stelei, nerostindu vre-unu cuvēntu, apară caus'a tatalui.

Palid'a nevêsta iertă gresielele soțiului, căci iubi-rea catra elu nu murisè — eră viua, frageda, de si ina-dusita si acoperita cá de cenusia.

Candu se ivi stapēn'a vestimentului acumu ispra-vitu, brațiulu lui Raileanu încungiură tali'a soției; bu-nic'a 'si aveă ciorapii, tatalu mosiu manusile — ér Stel'a uitandu bogatele jocuri sareă dela unulu la altulu, cá copilulu voiosu.

Vedi bine ajunulu Craciunului au lasase pre nime fara daru.

De atunci pretiuite cetitorinle! statistic'a celoru fericiti în lume, a sporitu cu o familia mai multu!

EMILPA LUNGU.

PARINTELE CARTHAUSI.

— ROMANU tradus din l. magiara —

(Continuare.)

I.

Adi s'a indepartatu tatalu meu. — Intielegându din epistol'a ce i-amu adresatu hotarirea mea, indata au venit la mene. Dóne dile a petrecutu aici in claustru, necurmatu rogându-me, se me ducu impreuna cu elu. In urma m'a lasatu aici. Indepartarea lui m'a patrunsu adêncu. — Nu pentru ca dóra l'asiu fi iubitu pre elu; — suntu restêmpuri in viêti'a omului, in cari atâte lucruri straine se imbulzescu intre tata si fiu, câtu la inceputu ei se afla departe unulu de altulu, mai in urma apoi se instrainéza de catra olalta, — restêmpuri, in cari fie-care vorbesce in o limba deosebita, neintielésa de catra celu alaltu, — fie-care se inbucura de sperantie straine, urgisite decatra celu alaltu, — fie-care se tiêne cu taria de convinctiunea-i particulara, care i-i se preface asié dîcându in profesiune de credintia, pâna cându celu alaltu nu afla in ace'a decâtu prejudeciã. — Ast'feliu de restempu e si alu nostru; — trecutul si venitoriu suntu acelea dóue credintie deosebite, cu cari 'si dau affrontu dóue generatiuni; si se ne miramu óre ca in Franci'a de astadi in asié puçine puncte convine tatalu cu fiulu seu? Cã-su de multu unduléza in mediulocu nostru marea rosia a revolutiunei celei mari, si cum n'amu stã departe decatra ei, cari au remasu totu la blidele cu carne ale Egiptului, noi tenerii cari cu barbatia amu purcesu la drumu si inaintamu prin calea grea, a carei'a inceputu au fostu o pustéiata, dar' la sfêrsitul carei'a ne suride o patria frumoasa si plina de gloriu. — Totusi m'a petrunsu adêncu momentulu despartirei, si mi s'a strinsu inim'a cându vediu-i lacrimel ce-i curgeáu de-alungulu obraziloru palidi si sêmtii stringerea mânei s'ale tremurânde. O! pentru ca sêmtiâmu, ca in acestu momentu me despartiescu de o lume intréga, si ca acêsta stringere de mâna si acêsta lacrima, este cea din urma si unic'a ce mi-a mai remasu din atât'a iubire ce aflase-mi óre-cându. — A disparutu si acêst'a; — de aci incolo me affu singuraticu in lume.

Tatalu meu, cum 'mi spușe, nu merge la Paris, ci in Provence: mâne va fi acolo, unde m'amu nascutu eu si unde se afla mormentu mamei mele. — O déca ar' trãfi inca mam'a, câtu de altmintrea ar' fi totulu; déca intre-atâte esperiintie triste asiu fi avutu-o lãnga mene pre dên's'a unic'a mea fericire, cá se affu prepamentu o iubire care nu incêta cu tempulu; déca i-asiiu fi potutu spune ei suferintiale mele, si ea mi-ar' fi spusu ce a suferitu dên's'a si câtu de mare lipsa are de mene, — atunci nici-cându nu-asiiu fi ajunsu la acêsta stare. Iubirea se asemêna cu sentintiale coranului; taia cuvintele acestui'a in pétra séu i-le scrie pre o bucata de papiru, ele 'ti suntu cá unu talismanu si aducu benecuvântare asupr'a t'a: — celu ce iubesc nu póte fi nefericitu, nu póte fi ignobilu nici-odata — si eu inca nu m'amu nascutu spre reu. — Dara ea a moritu, si cu dên's'a s'au sfersitu totulu.

Cându o-au asediatu in mormentu, multu tempu me op'ii de-asupr'a tierinei mute ce o inveliã; si statui acolo cufundatu in durerea-mi tacuta dar' deprimatória, pênã candu educatoriulu meu me reflectã se mergemu acasa. — „Sórele a apusu, nu preste multu va innoptã!“ — dișe dên'sulu, — si desí erãmu inca

pruncu, precepui totusiu intielesulu tristu alu cuvintelorui lui, cari 'mi umplura anim'a cá o profetia durerósa. — O si prea curundu au innoptatu de-asupr'a mea.

Si acum e nópte, — numai câte-odata strabate lumin'a lunei prin vélulu morosu cu care s'a acoperitu ceriulu, pâna cându din multimea stralucitória a steleloru numai ici-colo mai licureza câte-o mica zare prin cétia cea grósa. — E intunecósa nópteá, intocma cá sufletulu meu. Dara numai câte-va óre, si se va luminá din nou; si din acésta cétia se va ivi sórele si toti norii acésti'a acum atât de intunecati, voru straluci de rosiétia purpuria a frumóse'loru zori; lumina va fi in ceriu si lumina preste pamentu. — Si pentru tene suflete alu meu posomoritu, se nu se mai ívesca zorile unei dile noue? se fi disparutu pentru totu-de-a-un'a frumós'a lumina care te umpleá cându-va cu stralucirea s'a? Ori tu nu esci vecinicu, cá si creatoriulu? O! déca esci vecinicu, — déca presémtiu-ti plinu de aspiratiuni, care óre-cându te predominá, nu a fostu numai unu visu desiertu, déca vélulu negurosú numai ti-a acoperitu lumin'a dar' nu ti-o-a potutu nimici; o! ivesce-te sóre alu meu, patrunde cu radiale-ti luminóse cétia sufletului meu, — si tu suflete vecinicu rumpe-ti vélulu intunecosu si purcede mai departe pre calea, ce ti-a desemnatu-o creatoriulu. — Dara vecinicu esci? O! cene ar' scí respunde la acésta întrebare!

Clopotiescu la Óre. — Me ducu se me rogu.

II.

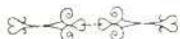
Vecernia a trecut. — A inseratu; si prin lungulu coridoru góticu, spre care se deschide usi'a chiliei mele, numai domniá decátu o lumina sumbra. Pe rându pe rându a resunatu pasii tuturorú parintiloru ce se reintorserá unulu câte unulu in celele lorú, — giurulu meu din ce in ce deveni mai tacutu; in urma me aflámu singuru. — Anim'a mi se cuprinse de desperare. — Eu nu me potu rogá! Amu fostu in beserica; stándu in genunchi mi-amu indreptatu ochii spre altariu; amu coperitu cu fierbinti sarufari petrile reci; cá unu nebunu mi-amu batutu peptulu: — tóte inzadaru, eu nu me potu rogá. — Si totusiu e o fericire, cá se poté rogá: in pusetiunea mea singur'a fericire, cá-ci ea ar' fi o consolare. Acei'a cari au ingenunchiatu in giurulu meu, toti s'au rogatu; tóta faci'a a stralucitu in pietatea ei. totu ochiulu a indreptatu o privire plina de sperantia catra ceriu, — numai eu amu remasu nemângaiatu. Si totusiu póte ca si între densii se afla, cari au suferitu atât'a câtú eu, póte se se afle anime apesate inca de imputari mai grele, decátu a mea; si pentru ce numai pre sém'a mea nu esista mângaiare? — Ce amu comissu eu, ca intr'atât'a m'ai uitatu Domnedieulu meu!? — Pentru ca amu dubitatu? dara cercatámu eu dubietarea? — au nu te-amu adóratu cá pruncu cu mânife incrucisiate, intocma cá si alti prunci? nu mi s'au umplutu cu aspiratiuni inflacarate anim'a mea juna, gândindu-me la tene? nu m'amú ostenitu cercându-te? nu m'amú luptatu contr'a dubietatiloru mele? de ce mi-ai denegatu numai mie benefacerile credintiei! — Tuturorú ómeniloru li-ai datu dureri si suferintie, — dela pruncu pâna la betranu si dela cersitoriu pâna la rege, nu este nici unu ochiu care se nu fi versatu cându-va lacrami; dara li-ai datu si mângaiare: crucéa, care sta de-asupr'a mormintelorú, si care ajunge cu suferintiale întrogei vieti. — Dara ce se me facu eu, — eu care mi-amú pierdu'tu credintia, — eu, care nu me sciu

incede în nemene, nici în tene nici în ômeni, — eu, care mi-asiu da viéti'a pentru o convinctiune, si între asié numitele adevăruri nu aflu nici unulu în care se nu me fi indoiitu inca. — Ce se me facu?

Memento mori! ast'feliu sună de-odata lînga mene o vóce din intunerecu; si cautîndu într'acolo spariatu, vediîi pre unulu dintre parinti, trecîndu pre lînga mene cu pasi lini spre cel'a s'a. — Memento mori! — — adese ori m'amu cugetatu, ca pentru ce 'si aleseră parintii carthausi acestu modu de salutare? Si numai acum precepu întielesulu acestei diceri serióse. — Nu pentru ace'a si-o dîcu acést'a unulu-altui'a parintii, că se-si retiéna sufletulu dela pecatu, — nici pentru-că se se reflecteze prin acést'a la gróz'a judetiului; — cuventulu acest'a e cuventu de mîngaiare, nu alt'a. — O! de ce nu se agraiescu ast'feliu ômenii în lumea din afóra, unde de-atâtea ori aru avé lipsa de acést'a mîngaiare? — Déca te-au însielatu sperantiele, déca din amicii junetiei t'ale nu au ramasu alt'a decátu morminte si esperiintie dureróse; déca în pott'a-ti de sciintia impletecindu-te în labirintulu sciintialoru, în urma ti-ai sfêrsitu cercetarile cu o întrebare mare: — déca — déca ai traftu, — pentru ca cene ar' poté numerá amaratiunile esistentiei nóstre: — nu-ti uitá o! omule ca esci muritoriu, — si fii odichnitu. — Cauta la caletoriu, ori câtu e de obositu, ori si câti spini si petrii i-au sîngeratu piciórele, indata-ce în amurgulu serei zaresce ospelulu prietinosu, încéta de-a se mai cáti, — cu poderi nóue grabesce la elu, si anim'a i-i palpitá de bucuria câtu-ce observa si numai din departare loculu de odichna: — nu în acést'a locuintia si-a crofitu elu primele fantasii, nu acést'a e tîéntia pentru zăre atát'a o osténitu, si bene scie elu ca la pragulu acestei case nu-lu voru întempiná iubittii sei; precum sperá ôrecîndu, ori de câte-ori cugetá la reîntórcere; — dara caletoriuulu totusiu se bucura, că-ce acést'a e unu locu de repausu, si obositulu nu doresce decátu a se odichni. — La altu venitoriu ai aspiratu si tu ôre-cîndu, sermana anima; — acum nu mai are viéti'a t'a alta menire decátu: sfêrsitul; dara te vei odichni si ce-ti trebue tie mai multu? — O! lasă-me se moriu Ddieulu meu! Arborele, déca se usca, celu de-ântăiu orcanu 'lu frînge, — norulu dispare, indata-ce i-a cadiutu la pamentu celu din urma picurn, — si flacar'a se stinge câtu-ce nu mai are ce mistui; si secatu si poterea mea, mi-au cursu si lacremile, si nu a ramasu nemicu ce se faca a palpitá anim'a mea; — ce se mai facu dara pre acestu pamentu? pentru ce se me mai sbatu eu, o frîntúra neinsemnata în marea cea lata a acestei vietii, că-ci pentru mene nu se va feri nemenea de periclele prin cari amu trecut eu, nemene nu scie de ce stânci m'amu lovit. — O! lasă-me se moriu Ddieulu meu!

(Va urmă.)

Br. JOSIFU EÖTVÖS.

Frundia verde de trifoiu...

Frundia verde de trifoil
Candu treci bade pe la noi
Nu te uita oblu'n curte
Ca eu am dusimane multe,
Ci te uita preste satu
C'oru gandi ca ne-amu lasatu,
Si te uita la pamentu
C'oru gandi ca ne-amu uritu.

A. L.

Corsetulu.

Multe dame si domnisióre, că se devie elegante nu se multiemescu numai în a purtá unu corsetu pe câtu se póte mai móle si a-lu stringe numai în atát'a, că sustienédu pârtille moi si preemininte, se dé toracelui o forma mai rotunda si mai atragatóre, ci din contra întrebuintiédia corsete pe câtu se póte mai tari si se stringu că se-si reduca tali'a, daca aru fi posibilu, la dimensiunea unui inelu.

Dar' trebue se scie, că cu câtu 'si reduca cine-va mai multu tali'a, ci atátu 'si reducé viéti'a, căci prin stringerea peptului si abdomenului se genéza dóue din cele mai principale functiuni ale vietiei, adeca respiratiunea si digestiunea.

Cîndu se stringe cine-va în corsetu, toracele (cósstele cu peptulu) neputendu-se dilatá si contractá dupa cumu inspiramu, nici pulmonii nu se potu mari seau miciorá de volumu, căci suntu tescuti în bietulu torace, care este incutenatu în corsetu.

Din acést'a imobilitate a toracelui si nedilatiune a pulmonilor, res. lta pe de o parte, că introdúcemu sêu inspiramu o mai mica cantitate de aeru decátu are necesitate organismulu, si prin urmare o mai mica cantitate de oxigenu, gazu indispensabilu pentru întretinerea vietiei, ér pe de alta parte espiratiunea nefacîndu-se asemenea completu, stagnéza în pulmonii si în totu organismulu unu mai mare residiu de acidu carbonicu, gazu care este fórté vatematoriu vietiei, caci nu este decátu unu rêsultatulu alu combustiióru interne, si este destinatulu a fi aruncetu afara prin pulmonii.

Din acestu schimb incomplectu între oxigenu si acidu carbonicu, provenitu din imobilitatea toracelui prin stringerea în corsetu, decurge că sîngele se oxigenéza mai puçinu si prin urmare se impuçinéza si elementele constitutive ale vietiei.

Dar' corsetulu nu genéza numai respiratiunea si nutritia, că-ci pressandu asupr'a abdomenului (panteceului), nu lasa locu liberu miscariilor stomacului si intestineloru si de aci digestiuni dificile si prin urmare nepofta de mancare.

Vedemu deci, ca prin stringerea în corsetu se genéza dóue mari functiuni ale vietiei, adeca respiratiunea si nutritia, si că consecintie avemu: o desvoltare incomplecta a organismului, adeca acele constitutiuni debile si fără viétia. Asemene fîntie suntu palide, anemice, predispose spre maladii de peptu si stomachu, din care se resulta apoi diverse stari nervóse, si la acele care suntu predispose sâu le posedu déjà, le grabesce fórté multu maladi'a, astufeiu că rezultatulu celu mai siguru alu stringerei în corsetu nu este decátu scurtarea firului vietiei. La câte dame nu li se întempla ametieli pe strade si caderi subite pe la baluri, cauate numai din impedecarea respiratiunii, din caus'a stringerii în corsetu.

Unele dame pórtá corsetu si cîndu suntu gravide (în positiune) Lasa că la asemenea dame, circulatiunea este genata chiaru prin faptulu graviditatii si prin urmare espuse la diverse accidente, dar' stringédu-se si în corsetu, respiratiunea si circulatiunea se genéza si mai multu, în plusu, că pressiunea esercitata asupr'a abdomenului se resimte si asupr'a fetului, si acést'a póte dá nascere la diferite alte accidente.

Din tóte acestea resulta, că usulu corsetului face reu: pentru ace'a, déca nu se póte eschide de totu e bene a fi cu multa grigia la úsarea lui.

D.

Péna de auru celui mai bunu scriitoriu beletristicu romanu. Administratiunea diuariului nostru „**AMICULU FAMILIEI**” a destinatu un'a péna de auru pentru premiarea celei mai bune scrieri beletristice (*poesia, novela, piesa teatrala*) publicânda in acestu diariu. — Se voru preferi scrierile acelea acaroru sujetu vá fi scosu din istoria noastră nationala, ori din viața sociala a poporului romanu. Terminulu concursului e ¹⁸/₃₀ Octomvru a. c., pre cându manuscrisale, — nesubscrise de auctoru, proviedute cu óre-care devisa, suntu a se tramite la *Cancelaria Negrutiu in Gherla* (Sz.-ujvár — Transilvania), allaturându la ele si o epistola sigilata cu sigilu strainu, care in lontru se arete numele auctorului ér din afora se pórté devisa operatului.

Péna acésta este o lucrare de arta a unei deintre cele de întâie firme din Paris. Cotorulu intregu e lucratu din aur in form'a penei de gâsca, ér vârfulu penei e din diamantu. Dupa adjudecarea premiului, se va taia in cotoru o inscriptiune potrivita impreuna cu numele premiului.

In diu'a de anulu nou M. S. Regele Romaniei impreuna cu Ministrii sei si numerosi senatori, deputati si inalti functionari civili si militari, au asistatu la serviciulu divin oficiatu in beseric'a Metropolei. Dupa terminarea serviciului divin, Majestatea S'a, in midiloculu aclamatiunilor celor mai entusiaste, trecu pe dinaintea gardei de onóre, ce-i uia anu bunu si fericitu, si apoi primi defilarea. — In urma, trecu in apartamentele Metropolitului Primatu, unde se aflá intr'unita tóta asistentia, spre a aduce Suveranului urari de anulu nou. Aci I. P. S. S. Metropolitulu Primatu, in numele inaltului cleru, i-a adresatu urmatoarele cuvinte:

— „O mila de ani inaintea ochiloru tei, Dómne, suntu cá diu'a de ieri, care a trecut.” — Asia, Sire, însemna unu mare rege marirea si atotu puternicia Domnedieirei; da, vecinicia este mesura vârstei faptelor mari; si noi moritorii nu ne potemu crede mari decâtu insemnandu cunun'a aniloru vietiei noastre prin fapte cari se remana *nesterse* in amintirea neamurilor viitoare. — Éta scopulu pentru care tóta lumea serbéza cu atât'a marefie inceputulu fie-carui anu! — Domnedieu a saditu in anima omului dorintia necurmata de-a-se deosebi prin bine si de a se apropia ast'felu de celu ce din tieriva ne-a facutu. — Cá sufletu mare, a-ti avutu Majestate, privilegiu fericitu de a Ve insemna numele in analele scumpei nostre Romanie, cu fapte a caroru amintire va remané adéncu intiparita in anelele toturoru Romanilor; — aflarea Augustei Vóstre Persóne printre noi cresce dar' marefia dílei anului in care intramu. — Cá urmare firésca, dar' beseric'a tieriei, recunoscátore mai cu séma pentru evlavia si o árdia cu care a-ti sciutu in tóte vremurile a dá pilde frumóse poporului Român, Ve uréza, cere si doresce de la Celu de susu ani multi si fericiti, plini de bunuri, pace si marire pentru Majestatea Vóstra, pentru Majestatea S'a Regin'a si pentru scump'a nostra Românie. — Se traiti Majestate! Se traiésca Majestatea S'a Regin'a si August'a Dinație!”

Dupa acésta, dlu ministru de externe, in numele guvernului, s'a exprimat dupa cumu urméza:

„Ca iubire si cu mándrie privescé tiér'a spre Tronulu ei regescu, care stralucesce prin virtutile Suveraniloru nostri. — Din fundulu animei noastre a toturora venimu deci se depunemu la petiérole Tronului Majestatiei Vóstre felicitările cele mai respectuóse. Ele suntu espressionea devotamentului celui mai nemarginitu alu tieriei intregi pentru Majestatea Vóstra, pentru Majestatea S'a preagratiós'a nostra Regina si pentru August'a nostra Dinație.”

Regele a respuns:

„Tiér'a intréga Mi aduce simtieminte de dragoste si devotamentu in tóte ocaziunile; — prin cuvintele ce Mi s'au adre-

satu adi, vedu o noua dovada a acestei simpatii asia de scumpa animei Nóstre. Multiemindu-ve, primiti urările Nóstre cele mai calduróse pentru anulu nou, pre care 'lu privescu plinu de incredere si pentru care rogu pre atotu-poterniculu se fia manósu si plinu de fericire pentru iubita Nóstra Romanie!”

Apoi Majestatea S'a a salutat pe fie-care cu traditionala urare: — „La multi ani!”

M. S'a Regele Romaniei a adresatu ostirei umatoriulu ordinu de di:

„*Ostasi!* — Dintr'unu anu in altulu institutiile nostre militare mergu dezvoltându-se si cu ele virtutea militara prinde adénci radacini in pamentulu Romaniei. — Multiemindu-ve pentru serviciile aduse in anulu incetatu, ve urezu se mergeti pe ace'a-si cale in anulu ce incepe, cá se fiti in totu-de-a-nu'a fál'a Patriei si a Tronului, ce ve privescu cu iubire si incredere. — Oficieri, suboficieri si soldati, ve urezu ani multi! — Datu in Bucuresci, la 1 Ianuarie 1884.”

Carol.“

— **Deschidemu abonamentu la urmatoarele opuri** cari voru aparé in editiunea tipografiei noastre cu incepere dela 1 Martiu st. n. a. c.

Istoria lunei — universale. De Dr. Th. B. Welter. Dupa editiunea a 33-a, prelucrata liberu si ici-colo amplificata de *Constantin Morariu* preotu in Toporoutz (Bucovina). Va aparé in fie-care luna câte o brosiura de câte 2—3 cóle. Pretiulu unei brosiure e 20 cr. Siese brosiure de-odata abonate costau 1 fl., — ér tóte 10 brosiurile, cari voru aparé in acestu anu, de-odata abonate costau 1 fl. 60 cr.

Trandafiri si Vioarele. Poesii poporale culese si arangiate de Ioanu Popu Reteganulu invetiatoriu. — Va aparé in brosiure mensuali câte de 3—4 cóle. Pretiulu unei brosiure e 20 cr., ér tóte brosiurile din câte va stá opulu intregu de-odata abonate costau 1 fl. 20 cr.

Abonamentele se se faca la „*Cancelaria Negrutiu*” in Gherla. — Colectantii primescu gratisu totu alu 5-lea exemplariu.

Impregiurarea ca ambe opurile acestei aparu in proprietatea si editiunea nostra, nu ne iérta se intramu in apretiurarea mai de-aprópe a valórei lor literarie.

Ne luamu voi'a a reflectá de asta data numai incátu pentru „*Istoria lunei — universale*” ca ace'a in limb'a germana a ajunsu dejá de multa a 33-a editiune, si ca dlu Morariu o-a prelucratu cu destulu studiu si intr'unu limbagiu cátu se póte mai popularu, — ce'a ce se póte vedé si din *Prefacia*, care noi pentru orientare si relative la alte impregiurari, o lasamu se urmeze aici, tragându asupr'a-i atentionea tuturor op. n. cetitori si cetitoare.

Prefacia.

Cugetându inainte de cáti-v'a ani la starea inapoiata in cultura a secului nostru femeiescu, m'amu pusu de-amu scrisu intr'o di dlui G. Baritiu o epistola, unde intre altele amu disu si acestea: — Precumu a plânsu odinioára Cesaru inaintea statuei lui Alexandru celu Mare dintr'unu templu in orasiulu Gades (Cadix de astadi) dicându cátra ai sei: „acést'a a cuceritu lumea in virst'a mea, si eu n'amu făcutu inca nimicu!” — asiá vomu plânge si noi românii cându ne vomu tredí odata — póte prea târdiu — din somnulu nepasarii, cându vomu privi in giurulu nostru si vomu vedé, cátu de inapoi amu ramasu in privintia culturai nationale a sexului nostru femeiescu in asemenare cu alte popóre, ce ne incungiuira.

N'amu reflectatu prin acestea cuvinte la starea culturala a romanceloru de pretutindene, ci amu reflectatu mai alesu la romancele din imperatia austro-ungara, si cu deosebire la romancele bucovinene.

Relativu la acestea din urma amu aratat in unu studiu publicatu in calendariulu bucovinenu pre anulu 1882, ca romanii bucovineni n'au nici o scóla, nici unu institutu pentru crescerea in directiune nationala a sexu-

lui femeiescu, n'au nici macaru atât'a, câtu au romanii transilvaneni si ungureni, adeca scôle de fete celu puçinu de câte 4—5 clase. Si totu in acelu studiu amu dîsu, că diferenti'a între educatiunea junimei romane bucovinene de ambele sexe este o cauza de instrainare a unei părți din ea de cătra corpulu nationalu, este o cauza de impuçinare a casatoriiloru, o cauza de decrescere a poporatiunii romane bucovinene, o apucare pe calea stingerii.

Acestea suntu ideile si cauzele, cari m'au indemnatu se traducu istori'a de façia, si s'o întoemescu *anume* pentru studiulu romanceloru. Nu sciū cumu voru judecă alti barbati de-ai nostri, dara eu sustienu, că Welter intrunesce tôte condițiunile necesare pentru unu manualu de istoria menitu se fia cetitu si studiatu dn sexulu nostru femeiescu.

Detoriu me sêmtiu inca se spunu câte-va cuvinte relativu la traductiune. Pâna la istori'a româniloru amu avutu inaintea mea originalulu din care amu tradusu, istori'a lui Pütz, tradusa de Dr. I. G. Mesiotă si revedita in a două editiune de A. Barsănu, Bucuresti 1879, si Cernatescu „Compendiu de istori'a generala“ editiunea a treia, Bucuresti 1873. La istori'a romaniloru — consultandu „biografiile romane“ de A. W. Grube, traduse de N. Petra Petrescu — amu aflatu că Welter consuna cu Grube in multe locuri din cuventu in cuventu asiă, ca locurile respective amu trebuitu numai se le preseriu dupa traductiunea Petrescu, din care amu mai imprumutatu unele ce mi s'au părutu a fi de interesu.

La istori'a lui Traianu si a resbôelora sale in Daci'a, Welter se multiesce a dice: „Traianu cucerî Daci'a (Moldov'a, Valachi'a si Transilvani'a).“ Se prea întielege, că acêsta materia istorica într'o traductiune romanêsca a trebuitu se fia tratata, dupa cumu merita. Amu umplutu deci lacun'a prin unu ș. nou compilatu dupa Pütz, Cernatescu si dupa tractatulu despre „originea romaniloru“ de I. G. Sbier'a, publicatu in calendarulu bucovinenu pre anulu 1879.

Estrasele luate din alte isvóre, ce le-amu avutu la indemâna, le-amu aretatu prin note subfoliare.

Limbagiulu traductiunii amu cautatu se-lu apropiu pe câtu mi-a fostu cu putintia de graiulu poporalu. Intru câtu amu reusitu in întregulu lucrarii, voru judecă cei competenti.

Post'a Redactiunei.

Dr'a Em. L. in **T.** Primêsca din parte-ne cele mai sincere urari la aniversari'a a diecea a frumôsei s'ale activitati literarie. Dee ceriulu că inca multe diecenie se póta lucră la inaintarea culturala a familiei si in specialu a femeiei romane, — imbogățindu literatur'a noastră nationala cu frumôsele produse ale ingeniului seu.

G. S. in **Bl.** Amu primitu cu multiamita. 'Ti vomu implini dorinti'a cu placere.

P. D. si **G. B.** in **Bucuresci.** Ve salutamu cu bucuria in frumosulu siru alu colaboratoriloru nostri.

I. D. in **Satulungu.** Primimu cu placere collucrarea dtale pe lînga remuneratiune amesurata lucrariiloru ce ne vei tramite spre publicare.

D. P. in **O.** Nu mai avemu acelu tablou.

Mandra mandrlean'a mea...

Ide'a nu fîe rea,

Numa-o 'nbraca mai frumosu

Că se fia cu folosu.

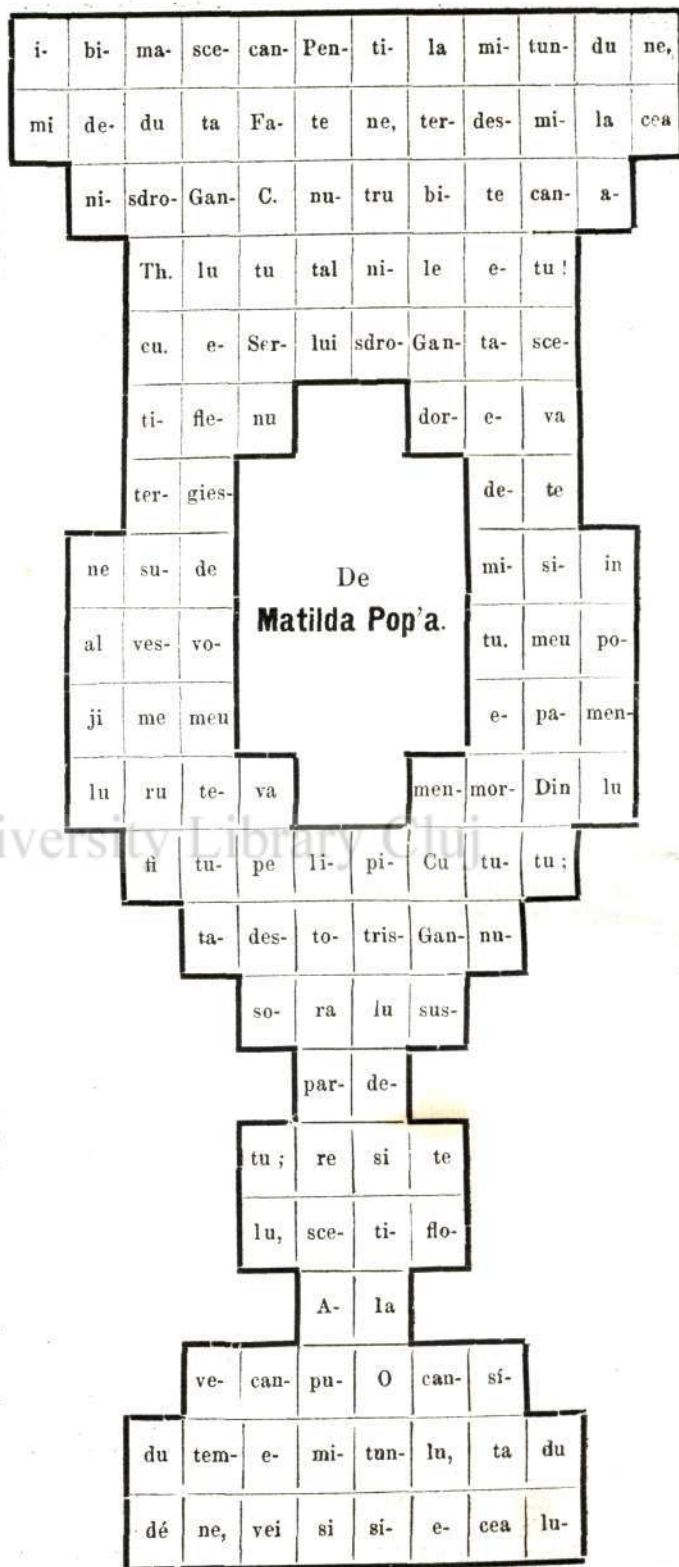
Draga-mi esci mandr'a mea draga...

Pst! N'o spune la lumea-ntrêga!

Amôre caletôre... Decātu ast'a e mai buna o móre de curechiu.

Rubric'a Locu deschisu si continuarea articolului „Despre casatori'a“ precumu si „Mominte de distracțiune“ s. a., pentru angustimea spaciului, amu fostu nevoiti a le lasă pre numerulu urmatoriu.

Gacitura de siacu.

Terminulu de deslegare e 15/27 Februaru a. c. Intre deslegatori se voru sortiă icône, cărți si alte obiecte de pretiu.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: **Niculăe Fekete Negrutiu.**

Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu in Gherla.